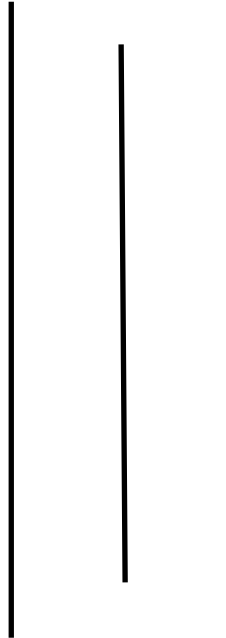

नेपाल मत्स्य तथ्याङ्क सर्वेक्षण २०७२ को प्रश्नावली निर्देशिका

नेपाल सरकार

राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

रामशाहपथ, थापाथली

काठमाण्डौ

फोन नं. ४२४५८४८, ४२५२४७९, ४२४५९४६, ४२४५९४७, ४२४५९४८

फ्याक्स नम्बर ९७७-१-४२२७७२०

०

पृष्ठभूमि:

हाम्रो जस्तो कृषि प्रधान देशमा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विकाश तथा सुदृढिकरण गर्न कृषि क्षेत्रको सर्वाधिक महत्व रहने हुँदा उन्नत कृषिकरण तर्फ ध्यान केन्द्रीत हुनु अतिनै जरुरी छ । कृषि क्षेत्र मध्ये माछा पालन व्यवसाय पनि एक महत्वपूर्ण क्षेत्र भएको र यसले देशको कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा पुऱ्याएको योगदानको प्रतिशत यताका केही वर्षदेखि क्रमशः बृद्धि हुदै गएको देखिन्छ । यस व्यवसायबाट जनसमुदायलाई पौष्टिक आहारका साथसाथै आर्थिक सहयोग पनि प्रशस्त हुने भएकोले आर्थिक तथा खाद्य दृष्टिकोणले यसको ठूलो महत्व छ । मुख्यतः यो व्यवसाय तराईका सम्पूर्ण जिल्लाहरुमा र हिजोआज पहाड तथा हिमालका केही भागमा बिस्तार हुदै गएको छ । नेपालमा प्राप्त जलश्रोतको उपयोग बढाई आधुनिक प्रविधि उपयोग गरी यस व्यवसायलाई विकसित गर्न सकेमा यसले नेपालको अर्थतन्त्रमा निकै सहयोग पुऱ्याउने देखिन्छ ।

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले वि.स. २०१८ सालदेखि प्रत्येक दश-दश वर्षमा कृषि गणना गर्दै आइरहेको छ, पछिल्लो छैठौ कृषि गणना २०६८ सालमा सम्पन्न भएको थियो । यी गणनाहरुबाट देशको कृषि क्षेत्रको संरचना सम्बन्धी संख्यात्मक सूचना सङ्कलन गरिन्छ । कृषि गणना २०६८ मा सहायक कृषि क्रियाकलापको रुपमा मत्स्य तथ्याङ्क सम्बन्धी विवरण संकलन गरिएता पनि कृषि गणना छनौट बिधिबाट गरिने हुँदा त्यसबाट प्राप्त सूचना पूर्ण हुन नसक्ने भएकोले केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले चालु आर्थिक वर्ष २०७२/७३ देखि बाषिक रुपमा मत्स्य तथ्याङ्क संकलन गर्न गई रहेको छ । विभागले गत आ.व. २०७१/७२ मा सम्पूर्ण जिल्लाहरुमा पोखरीमा माछा पाल्ने कृषक परिवारको लगत संकलन गरेको थियो । यस आ.व. २०७२/७३ मा गत आ.व.मा संकलन गरिएको सूचीबाट नमूना छनौट विधिद्वारा ५२ जिल्लामा र १२ जिल्लाहरुमा पोखरी संख्या कम रहेका तथा संस्थागत रुपमा माछापालन गरेका पोखरीहरुको पूर्ण गणना गरी नतिजा प्रकाशन गर्ने कार्यक्रम रहेको छ ।

मत्स्य तथ्याङ्क सर्भेक्षण प्रश्नावली फाराम, पोखरीमा पालिएका माछाको उत्पादन लागत तथा आम्दानीका विवरण संकलन गर्न प्रयोग गरिने फाराम हो । जसमा पोखरीको विवरण जस्तै पूँजीगत खर्च, चालु खर्च र आम्दानी सम्बन्धी विवरण तथा एकीकृतरुपमा माछा पालन गर्दा माछा वाहेक अन्य पशुपंछी तथा वालीबाट हुने आम्दानी तथा खर्च साथै माछापालक कृषकले भोगेका समस्या सम्बन्धी विवरणहरु संकलन गरिन्छ ।

विवरण संकलन गर्दा एक वटा पोखरीको लागि एक वटा फाराम प्रयोग गरी तल दिईएको निर्देशन अनुसार विवरण संकलन गर्नु पर्दछ । यस प्रश्नावलीमा विवरण संकलनका लागि **सन्दर्भ समय २०७१ साल श्रावण १ देखि २०७२ साल असार मसान्तसम्मलाई** मानिएको छ । यस सर्भेक्षणमा विवरण संकलनका लागि प्रश्नावलीमा विभिन्न आठ खण्डहरु बनाईएका छन् । जुन यस प्रकार छन्:

- पहिलो खण्ड - परिचयात्मक विवरण
- दोस्रो खण्ड - माछा पोखरी सम्बन्धी विवरण
- तेस्रो खण्ड - रोजगारी सम्बन्धी विवरण
- चौथो खण्ड - चालु खर्च
- पाँचौं खण्ड - आम्दानी सम्बन्धी विवरण
- छैठौं खण्ड - पुर्जीगत खर्च
- सातौं खण्ड - एकीकृत खर्च तथा उत्पादन सम्बन्धी विवरण
- आठौं खण्ड - माछापालन कार्यमा लिईएको ऋण तथा विमा रकम सम्बन्धी विवरण

सर्वेक्षणको उद्देश्य

मत्स्य तथ्याङ्क सर्वेक्षणका मुख्य उद्देश्यहरू यस प्रकार रहेका छन् :

- (१) देशभरि माछापालन गरिएका जलाशयको क्षेत्रफल तथा उत्पादन अनुमान गर्ने,
- (२) माछापालन व्यवसायले अर्थतन्त्रमा पुऱ्याएको योगदानको अनुमान गर्ने,
- (३) मत्स्य विकासका लागि योजना तथा नीति निर्माण गर्न आवश्यक मत्स्य तथ्याङ्क उपलब्ध गराउने ।

परिभाषा (Definition)

माछापालन भन्नाले कुनै पनि जलाशयमा व्यवस्थित तरिकाबाट भुरा राखी बढी भन्दा बढी माछा उत्पादन लिने उद्देश्यले पालिने कार्यलाई जनाउँदछ । यस सर्वेक्षणमा कृषकहरू तथा संस्था आफैले नाफा नोक्सान ब्यहोर्ने गरी भाडामा वा आफ्नै माछा पोखरीमा माछापालन व्यवसाय नियमित रूपले संचालनमा रहेका माछा पोखरीहरूलाई समावेश गरिएको छ ।

गणनाको एकाई (Enumeration Unit)

मत्स्य सर्वेक्षणको लागि गणनाको एकाई माछा पोखरी (Fish Pond) लाई मानिएको छ । छानिएको माछा पोखरीमा गई सम्बन्धित व्यक्तिसंग प्रश्नावलीको माध्यमबाट तथ्याङ्क संकलन गरिने छ ।

मत्स्य तथ्याङ्क प्रश्नावली फाराम भर्ने तरिका

खण्ड १ - परिचयात्मक विवरण

यस खण्डमा विभिन्न १९ वटा महत्वपूर्ण विवरणहरू भर्नु पर्ने हुन्छ जसले छानिएको पोखरीको पहिचान गराउँदछ । यी विवरणहरू छनौटमा परेका पोखरीहरूको सूची जुन विभागबाट आंशिक रूपमा प्राप्त हुन्छ र बाँकी विवरणहरू उत्तरदातासँग सोधी भर्नु पर्दछ ।

१.१ जिल्ला

१.२ गा.वि.स./नगरपालिका

१.३ वडा नं.

१.४ गाँउ/टोल

१.५ पोखरीको क्रम संख्या

१.६ माछा पालक कृषक परिवारको क्रमसंख्या

१.७ माछापालक कृषकको नाम

१.८ माछापालक कृषकको जात (उपयुक्त कोड पनि उल्लेख गर्ने)

१.९ माछापालक कृषकको लिङ्ग (पुरुष भए १ मा र महिला भए २ मा गोलो घेरा लगाउने)

१.१० प्रमुख माछापालक कृषकको उमेर (पुरा गरेको उमेर लेख्ने)

१.११ माछापालक कृषकको पेशा (उपयुक्त कोड पनि उल्लेख गर्ने, विस्तृत वर्गीकरण तल ब्याख्या गरिएको छ)

१.१२ माछापालक कृषकको शिक्षा (उपयुक्त कोड पनि उल्लेख गर्ने)

१.१३ माछापालक कृषकले माछापालन सम्बन्धी तालिम (मुख्य कृषकले माछापालक सम्बन्धी कुनै औपचारिक तालिम लिएको भए १ मा र तालिम नलिएको भए २ मा गोलो घेरा लगाउने)

- १.१४ माछापालक कृषकको सम्पर्क फोन/मोबाईल नं.
- १.१५ माछा पोखरी संचालन भएको वर्ष (विक्रम संम्वतमा लेख्ने)
- १.१६ सस्थागत पोखरी भए सस्थाको नाम लेख्ने
- १.१७ सस्थाको दर्ता नम्बर
- १.१८ संस्था दर्ता भएको निकाय/संचालन वर्ष लेख्ने
- १.१९ सम्पर्क व्यक्तिको नाम र सम्पर्क नम्बर

तथ्याङ्क प्रशोधन कार्य सजिलो होस् भन्नाका लागि यस प्रश्नावलीको उचित स्थानमा आवश्यक कोडहरु निर्धारण गरी राखिएका छन्। अतः कोड लेख्नु पर्ने स्थानमा उत्तरदातासंग अन्तरवार्ता गरी प्रश्नावली भर्दाकै बखत कोड लेख्नु पर्दछ भने छाँयांकित कोठाहरुमा विवरण भर्नु हुँदैन।

भाग १ को प्रश्नावली नं. १.११ सम्बन्धित पेशागत वर्गीकरणको कोड

०. सशस्त्र सैनिक र प्रहरी बल:

नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी, जनपद प्रहरी

१. प्रबन्धक, कार्यकारी तथा विधायक:

राष्ट्रपति, उपराष्ट्रपति, प्रधानमन्त्री, प्रधानन्यायाधीश, सभामुख, मन्त्रीहरु, सभासद, संवैधानिक निकायका प्रमुख तथा सदस्यहरु, राष्ट्रिय योजना आयोगका पदाधिकारीहरु, मुख्य सचिव, सचिव, राजदुत, महानिर्देशक, विश्वविद्यालयका उपकुलपति तथा क्याम्पस प्रमुखहरु, राजनैतिक दलका केन्द्रीय तथा स्थानीय समितिका पदाधिकारीहरु, सार्वजनिक तथा निजी प्रतिष्ठानका प्रबन्धकहरु, विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरु, ट्रेड युनियनका प्रमुखहरु, आदि।

२. विशेषज्ञ/पेशाविद् :

यस अन्तर्गत सैद्धान्तिक तथा व्यावहारिक ज्ञान दुवै भएका पेशाविद्हरु पर्दछन्।

अर्थशास्त्री, अधिकृत (सरकारी तथा निजी प्रतिष्ठानका सबै), इन्जीनियर, ओभरसियर, प्राध्यापक तथा तालिम प्राप्त शिक्षकहरु, लेखापरीक्षक, वकिल, न्यायाधीश, समाजशास्त्री, तथ्याङ्कशास्त्री, गणितशास्त्री, मानवशास्त्री, भूगोलशास्त्री, वैज्ञानिक, डाक्टर, पशु चिकित्सक, कृषिविद्, मनोविज्ञानविद्, कम्प्युटर विशेषज्ञ, कविराज, फार्मासिष्ट, माथिल्लो तहका नर्स, पत्रकार, चित्रकार, गायक, संगीतकार, नृत्यकार, साहित्यकार, सिनेमाका निर्देशक, सिने कलाकार, धर्म गुरुहरु, पुरोहित, अन्य राजनीतिकर्मीहरु, आदि।

३. प्राविधिक/सहायक पेशाविद् :

यस अन्तर्गत सैद्धान्तिक ज्ञान नभएका तर प्राविधिक ज्ञान भएका पेशाविद् पर्दछन्।

सरकारी तथा निजी प्रतिष्ठानका अधिकृतभन्दा तलका सहायक कर्मचारीहरु -(कार्यालय सहयोगी बाहेक) भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, भूगर्भशास्त्र जस्ता विषयका प्राविधिकहरु, इन्जीनियरीड सम्बन्धी काम गर्ने प्राविधिकहरु - (इन्जिनियर र ओभरसियर बाहेक), दूरसञ्चार, विद्युत, खनिज क्षेत्रका टेक्निसियनहरु, कम्प्युटर अपरेटरहरु, फोटोग्राफरहरु, हवाईजहाज चलाउने पाइलट, हवाईजहाजको सामान्य मर्मत गर्ने मिस्त्रीहरु, जेटी जेटीहरु, हेल्थ असिस्टेन्ट, अहेव, स्टाफ नर्स, अ.न.मि., भेटेरिनरी सहायकहरु, टेलिभिजन रेडियोका उद्घोषकहरु, खेलाडीहरु, जग्गाका मध्यस्थकर्ताहरु, ठेकेदारहरु, धामी, भाँक्रीहरु, घरायसी सरसामानको मर्मत गर्ने मिस्त्रीहरु, आदि।

४. कार्यालय सहायक

टाइपिष्ट, सेक्रेटरी, डाटा इन्ट्री अपरेटर, डाटा इडीटर, कोडर, कार्यालय सहयोगी, हुलाकी, मुन्सी, लेखनदास, सुपरभाइजर, आदि।

५. सेवा, हेरचाह तथा बिक्रीको काम गर्ने कामदार

एयर होस्टेस, बसको सहयोगी, कन्डक्टर (सहचालक), टुरिस्ट गाइड, तालिम प्राप्त कुकहरू, वेटर, वेट्रेस, बच्चाको हेरचाह गर्ने धाइहरू, हजाम र श्रृंगार सम्बन्धी व्युटिसियन, ज्योतिषी, अग्नि नियन्त्रकहरू, सेक्युरिटी गार्डहरू, पसलेहरू, आदि ।

६. कृषि, वन तथा मत्स्यपालन

कृषक, कृषि क्षेत्रमा काम गर्ने दक्ष कामदार, नर्सरीमा काम गर्ने माली, वनपाले, रेञ्जर, दाउरे, माछा मार्ने माफ्ती, आदि ।

७. कर्मी र व्यापारमा संलग्न कामदार

खानीमा काम गर्ने कामदार, डकर्मी, सिकर्मी, प्लम्बर, मुद्रक, इलेक्ट्रीसियन, रंगरोगनकर्ता, सरसफाइ गर्ने मानिसहरू, बाँडाहरू, फलामको काम गर्ने मानिसहरू, ढुङ्गा/गिट्टी कुट्ने, थान्का बनाउने, घडी बनाउने, जुत्ता सिउने, कपडा सिउने, बुक बाइण्डर, डोको, नाम्लो, गुन्द्री, मान्द्रो बनाउनेहरू, आदि ।

८. कारखाना र मेशिन संचालन एवं संयोजक

औद्योगिक प्रतिष्ठानका मेशिन चलाउने व्यक्तिहरू, इनार खन्ने व्यक्तिहरू, विभिन्न किसिमका सवारी साधन चालकहरू, आदि ।

९. प्रारम्भिक पेशाका अदक्ष श्रमिक

सडकमा खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री बेच्ने घुमन्ते बिक्रेताहरू, घरेलु कामदारहरू, धोबीहरू, फोहर संकलन गर्नेहरू, रिक्सा, टाँगा तथा ठेला चालकहरू, भरिया/ढाक्रे, आदि ।

१०. घरधन्दा

आफ्नै घरका नानीहरूको हेरचाह, वृद्धवृद्धाको स्याहारसुसार, भात पकाउने, खुवाउने, भाँडा माफ्ने, कपडा धुने, घरका लागि किनमेल गर्ने, आदि ।

११. विद्यार्थी

कुनै पनि तहमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरू ।

१२. कुनै आर्थिक काम नगरेकाहरू

सन्दर्भ समयभित्र अक्सर कुनैपनि आर्थिक काम नगरेकाहरू ।

खण्ड २- माछा पोखरी सम्बन्धी विवरण

यस खण्डमा ११ वटा महत्वपूर्ण विवरणहरू संकलन गरिन्छ । छनौटमा परेका पोखरीहरूको केहि विवरणहरू विभागबाट प्राप्त भए तापनि प्रश्नावली भर्दा पुनः उत्तरदातालाई सोधी एकिन गरी भर्नु पर्दछ किनकि यी विवरणहरू पोखरी पहिचान गर्नका लागि उपलब्ध गराईएका विवरणहरू हुन् । यस खण्डमा संकलन गरिने विवरणहरू निम्न प्रकार छन् ।

२.१ पोखरीको जम्मा संख्या

छनौटमा परेको माछापालक कृषकले जम्मा कति वटा पोखरीमा माछापालन गरेको छ सो संख्या यसमा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

२.२ पोखरीको प्रयोग

माछा उत्पादन प्रयोजनको लागि भए कोड १, फिङ्गरलिङ/छडी उत्पादन प्रयोजनको लागि भए कोड २ मा गोलो घेरा लगाउनु पर्दछ ।

२.३ उत्पादित माछाको बिक्री

माछापालक कृषकले उत्पादन गरेको माछा आफ्नै पोखरी रहेको स्थानबाट बिक्री गर्ने गरेको भए कोड १ मा, आफ्नै जिल्लाभित्रका बजारमा लगी बिक्री गरेको भए कोड २ मा, अन्य जिल्लाका बजारमा लगी बेचेको भए कोड ३ मा र उत्पादित माछा आफैले बढी मात्रामा प्रयोग गर्ने गरेमा कोड ४ मा गोलो घेरा लगाउनु पर्दछ ।

२.४ क्षेत्रफलको इकाई

क्षेत्रफलको इकाई विघा भए १ र रोपनी भए २ मा गोलो घेरा लगाउनु पर्दछ ।

२.५ पोखरीको क्षेत्रफल

यहाँ पोखरीको डिल सहितको क्षेत्रफल क्रमशः कोलम अनुसार विघा/रोपनी, कठ्ठा/आना र धुर/पैसामा लेख्नु पर्दछ । यहाँ लेखिने डिल सहितको क्षेत्रफलमा पोखरी किनारमा पोखरीको सुरक्षाको लागि बनाईएको डिलले ओगटेको क्षेत्रफल साथै जलाशयको क्षेत्रफल जोडि लेख्नु पर्दछ । पोखरीको डिलमा एकीकृतरूपमा वंगुर, हाँस पालन गर्नुका साथै तरकारी तथा फलफूलको बोट लगाईएको क्षेत्रफलपनि यस अन्तरगत लेख्नु पर्दछ ।

२.६ जलाशयको क्षेत्रफल

यहाँ पनि क्रमशः कोलम अनुसार विघा/रोपनी, कठ्ठा/आना र धूर/पैसामा पोखरीको डिलको क्षेत्रफल घटाई पानीले ढाकेको क्षेत्रफल मात्र लेख्नु पर्दछ ।

२.७ पोखरीको औसत गहिराई

यहाँ पोखरीको पानीको औसत गहिराई उत्तरदातालाई सोधी फिटमा लेख्नु पर्दछ ।

२.८ पोखरीको स्वामित्व

माछापालन गरिएको पोखरी माछा पालक कृषकको आफ्नो वा आफ्नो परिवारको स्वामित्वको भएमा १ कोड र पोखरी अरुको स्वामित्वको (जस्तै: अर्काको स्वामित्वको पोखरी, सार्वजनिक पोखरी, स्कूल, गा.वि.स.को पोखरी) ठेक्का वा अरु कुनै शर्तमा लिएर माछा पालन गरेको भएमा कोड २ लेख्नु पर्दछ, सरकारी भए ३ र संस्थागत भए कोड ४ लेख्ने ।

नोटः २.८ मा पोखरीको स्वामित्व कोड १ भएमा सिधै २.११ मा जाने र पोखरीको स्वामित्व अरुको भएमा २.९ र २.१० सोधी विवरण भर्नु पर्दछ ।

२.९ भाडा/ठेक्का अवधि

यहाँ माछापालन गरेको पोखरी माछापालनका लागि माछापालक कृषकले कति अवधिका लागि भाडा/ठेक्कामा लिएको हो सो अवधि वर्षमा लेख्नु पर्दछ ।

२.१० भाडा/ठेक्का रकम :

यहाँ माछापालक कृषकले उक्त पोखरी २.९ मा उल्लेखित अवधिभरका लागि के कति रकम तिर्ने गरी भाडा/ठेक्कामा लिएको हो सोधी उक्त रकम रुपैयाँमा लेख्नु पर्दछ ।

उदाहरण :

यदि कुनै माछा पालक कृषकले कुनै गा.वि.स.को पोखरी ५ वर्षका लागि ५,००,०००/- रुपैयाँमा ठेक्का लिई त्यसमा माछा पालन गर्दछ भने २.८ पोखरीको स्वामित्वमा कोड २ लेखी २.९ मा भाडा/ठेक्का अवधि ५वर्षमा र २.१० मा भाडा/ठेक्का रकम रु. ५,००,०००/- लेख्नु पर्दछ ।

२.११ एकीकृत माछा पालन

कतिपय कृषकले माछापालन गरिएको पोखरीको डिलको जमिनलाई पनि सदुपयोग गरी माछाको साथसाथै वंगुर, हाँस, पाल्नुका साथै डिलमा तरकारी तथा फलफूल खेती समेत गरेको पाइन्छ। यसरी पोखरीको डिलमा पशुपंछी पाल्ने तथा तरकारी तथा फलफूल लगाउनाले माछापालनमा लाग्ने मल/खादको खर्चलाई घटाउँदछ र माछाको उत्पादन तथा आम्दानी बढ्न जान्छ। यस प्रकार गरिने माछापालनलाई एकीकृत माछापालन भनिन्छ।

कृषकले एकीकृत रुपमा माछापालन गरेको भएमा १ मा र छैन भने २ मा गोलो घेरा लगाउनु पर्दछ।

खण्ड ३: रोजगारी सम्बन्धी विवरण

माछापालन कार्यमा लागेका कामदार संख्या र खर्च सम्बन्धी विवरणलाई यहाँ स्थायी र अस्थायी कामदार भनी दुई भागमा विभाजन गरिएको छ।

संचालक/पारिवारको सदस्य

पारिश्रमिक नलिईकन माछापालन कार्यमा सक्रिय रूपले संलग्न रहने संचालक तथा पारिवारको सदस्यहरूको संख्या लिङ्ग अनुसार पुरुष भएमा पुरुषको संख्या भएको महलमा, महिला भएमा महिलाको संख्या भएको महलमा उल्लेख गर्नु पर्दछ।

व्यवस्थापक :

“व्यवस्थापक” भन्नाले माछापालन कार्यको मुख्य जिम्मेवारी वा निर्णय गर्ने पदमा रहेको व्यक्तिलाई सम्झनुपर्दछ। यस्तो व्यक्तिले पाउने तलब तथा सुविधा सम्बन्धित महलमा खुलाउनुपर्दछ।

प्रशासकीय कर्मचारी :

माछापालन कार्यको प्रशासन सम्बन्धी लेखापढी गर्ने, बहिखाता राख्ने तथा व्यवस्थापनसँग संलग्न रहेका कर्मचारीहरू, माछापोखरी सुरक्षाका लागि राखिएका व्यक्तिहरू जस्तै माछापालक कृषक तथा संस्थाबाटै तलब खाने गर्दछन् त्यस्ता कर्मचारीहरू प्रशासकीय कर्मचारी अन्तर्गत पर्दछन्। प्रशासकीय कर्मचारीको संख्या उल्लेख गर्दा लिङ्ग अनुसार सम्बन्धित महलमा भर्नुपर्दछ।

प्राविधिक कर्मचारी :

कुनै औपचारिक तालिम वा दक्षता प्राप्त गरेका कर्मचारीहरूलाई प्राविधिक कर्मचारी अन्तर्गत समावेश गर्नुपर्दछ। जस्तै: पशु चिकित्सक, कृषि प्राविधिक आदि। प्राविधिक कर्मचारीको तलब र सुविधा सम्बन्धित महलमा संख्या र लिङ्ग छुट्याई उल्लेख गर्नुपर्दछ।

उत्पादनशील कर्मचारी :

“उत्पादनशील कर्मचारी” भन्नाले माछापालन कार्य अन्तर्गत पोखरीमा भुरा राख्ने देखि उत्पादनको तह सम्म संलग्न कर्मचारीहरू भन्ने बुझिन्छ।

३.१ स्थायी/नियमित कामदारको विवरण

पारिश्रमिक दिएर, सन्दर्भ समयभित्र माछापालन कार्यमा नियमित तथा अविच्छिन्न रूपले काम गर्न लगाइएको व्यक्तिलाई स्थायी कामदार भनिन्छ।

स्थायी/नियमित पुरुष कामदार संख्या (महल नं. ३)

यस महलमा यदि कृषकले सन्दर्भ समय भित्र पुरुष स्थायी कामदार राखेको भएमा सो संख्या लेख्नु पर्दछ ।

स्थायी/नियमित महिला कामदार संख्या (महल नं. ५)

यस महलमा यदि कृषकले सन्दर्भ समय भित्र महिला स्थायी कामदार राखेको भएमा सो संख्या लेख्नु पर्दछ ।

तलव/भत्ता (महल ४)

यस महलमा कृषकले माछापालन कार्यमा राखेको पुरुष स्थायी कामदारलाई वार्षिक कति रकम तलव/भत्ता वापत दिने गरेको छ सो रकम लेख्नु पर्दछ ।

तलव/भत्ता (महल ६)

यस महलमा कृषकले माछापालन कार्यमा राखेको महिला स्थायी कामदारलाई वार्षिक कति रकम तलव/भत्ता वापत दिने गरेको छ सो रकम लेख्नु पर्दछ ।

३.२ अस्थायी/ज्यालादारी कामदार

अस्थायी/ज्यालादारी कामदार भन्नाले पारिश्रमिक दिएर सन्दर्भ समयभित्र माछापालन कार्यमा पटक-पटक वा एक पटक मात्र काम लगाएको व्यक्तिलाई बुझ्नु पर्दछ । माछापालनको सिलसिलामा निम्न लिखित कार्यहरु गरेको हुन सक्दछ ।

कार्यहरु

- (१) पोखरीको संरचना मर्मत संभार कार्य
- (२) पोखरी सफा गर्ने कार्य
- (३) पोखरी सुकाउने कार्य
- (४) पोखरीमा चुन राख्ने कार्य
- (५) पोखरीमा मलखाद राख्ने कार्य
- (६) पोखरीमा पानी आपूर्ति गर्ने कार्य
- (७) पोखरीमा भुरा राख्ने कार्य
- (८) पोखरीमा दाना दिने कार्य
- (९) जाल राख्ने तथा माछा मार्ने कार्य
- (१०) अन्य कार्य आदि

क्रम संख्या (महल नं. १)

यस महलमा दिइएका संख्या सिलसिलेवार क्रमसंख्या मात्र हुन जसले प्रश्नावली भर्ने तथा डाटा इन्ट्री गर्ने कार्यमा मद्दत गर्नेछ ।

कामदारको विवरण (महल नं. २)

यहाँ अस्थायी कामदारहरु पनि कामको प्रकृति अनुसार फरक फरक हुने हुँदा अस्थायी कामदारलाई मुख्यतया प्राविधिक र उत्पादनशिल गरी २ भागमा विभाजन गरी राखिएको छ । अतः अस्थायी कामदारको विवरण लिँदा तिनको कामको प्रकृति अनुसार सम्बन्धित हरफमा विवरण लिनु पर्दछ ।

अस्थायी/ज्यालादारी कामदार संख्या (महल ३ र ५)

सन्दर्भ समय भित्र पारिश्रमिक दिएर माछापालन कार्यमा पटक-पटक वा एक पटक पुरुष वा महिला कामदार लगाईएको हुन्छ। पुरुषले गरेको कामको व्यक्ति दिन (Man days) को आधारमा व्यक्ति संख्या महल ३ र महिलाले गरेको कामको व्यक्ति दिन (Man days) को आधारमा व्यक्ति संख्या महल ५मा हिसाब गरी व्यक्ति दिन सम्बन्धित महलमा लेख्नु पर्दछ।

दैनिक औषत ज्यालादार (महल ४ र ६)

यस महलमा कामदारले चलन चलिनु अनुसार पाउने औषत दैनिक पारिश्रमिक (ज्याला) रकम पुरुष र महिलाको अलग अलग सोधी सम्बन्धित महल ४ र महल ६ लेख्नु पर्दछ।

नोट:

एकीकृत खर्च तथा उत्पादन (सातौं खण्ड) मा भएको क्रियाकलापको कामदार लगायतका खर्च सातौं खण्ड अन्तरगत लेख्नु पर्छ, यहाँ दोहोरो पर्ने गरी लेख्नु हुदैन।

खण्ड ४: चालु खर्च

प्रश्नावलीको यस खण्डमा चालु खर्च अन्तरगत पर्ने सम्पूर्ण खर्चहरूको विवरण संकलन गरिन्छ। जसलाई दुई भागमा विभाजन गरिएको छ।

४.१ खर्च

४.२ अन्य चालु खर्च

४.१ खर्च

पोखरीमा माछापालन गर्दा भुरा किन्दा लागेको खर्च, भुराको प्याकिङ्ग खर्च र पोखरीसम्मको ढुवानी खर्च चालु खर्च अन्तरगत पर्दछ। तालिका ४.१ मा लागेको खर्चको विवरण निम्न अनुसार संकलन गर्नु पर्दछ।

क्रमसंख्या (महल १)

यस महलमा दिईएका संख्या सिलसिलेवार क्रम संख्या मात्र हुन जसले प्रश्नावली भर्ने र डाटा इन्ट्री गर्ने कार्यमा मद्दत गर्नेछ।

भुराको जात (महल २)

यस महलमा माछापालक कृषकहरूले मुख्यतया पाल्ने गरेका माछाको जातहरूको नाम उल्लेख गरिएको छ। गणकले भुरा सम्बन्धी विवरण लिँदा माछाको जात अनुसार अलग-अलग विवरण लिनु पर्दछ। यदि कृषकले लेखिएका बाहेक अन्य कुनै जातको माछा पालेको भएमा अन्यमा त्यसको जात उल्लेख गरी विवरण लिनु पर्दछ।

भुराको किसिम (महल ३)

सामान्यतया पोखरीमा ह्याचलिङ्ग, फ्राई र फिङ्गरलिङ्गस् गरी ३ प्रकारका भुरा राख्ने प्रचलन रहेको छ। यस महलमा भुराको किसिम सम्बन्धी विवरण लिँदा कृषकलाई माछाको जात अनुसार कुन किसिमको भुरा पोखरीमा राखेको हो सोधी त्यसको कोड लेख्नु पर्दछ। भुराको किसिमको कोड निम्न प्रकार छ।

भुराको किसिमको कोड

ह्याचलिङ्ग	- १
फ्राई	- २
फिङ्गरलिङ्गस्	- ३

ट्याचलिङ्ग : ट्याचलिङ्ग पोखरीमा छाड्ने भुराको सबै भन्दा सानो आकारको हो जसलाई लिटरमा खरीद/विक्री गरीन्छ ।
फ्राइ : फ्राइ ट्याचलिङ्ग भन्दा अलि ठुलो आकारको हुन्छ जसलाई गोटामा खरीद/विक्री गरीन्छ ।
फिङ्गरलिङ्गस् : फ्राइ भन्दा ठुलो तथा औला आकारको हुने भएकाले यसलाई फिङ्गरलिङ्गस् भनिएको हो । जसलाई फ्राइ जस्तै गोटामा खरीद/विक्री गरीन्छ ।

भुराको श्रोत (महल ४)

यस महलमा सन्दर्भ समयभित्र माछापालक कृषकले माछा पोखरीमा हाल्नको लागि विभिन्न निकायबाट आफ्नो सुविधा अनुसार भुरा ल्याएका हुन सक्दछन् । उक्त भुरा कुन श्रोत बाट ल्याइएको हो सोधी उपयुक्त कोड सम्बन्धित महलमा लेख्नु पर्दछ ।

भुरा राखेको पटक (महल ५)

यस महलमा सन्दर्भ समयभित्र माछापालक कृषकले पोखरीमा कति पटक भुरा राखेको हो सोको जात अनुसार सोधी अलग-अलग राखेको पटक लेख्नु पर्दछ ।

भुराको एकाई (महल ६)

सामान्यतया भुराको किसिम अनुसार ट्याचलिङ्ग भए लिटरमा र फ्राई तथा फिङ्गरलिङ्गस् भए गोटामा विक्री गर्ने गरेको पाईन्छ । अतः यस महलमा भुराको किसिम अनुसार किनेको एकाई के हो, सोधी लिटर भए कोड १ र गोटामा भए कोड २ लेख्नु पर्दछ ।

भुराको परिमाण (महल ७)

यस महलमा माछापालक कृषकले के कति परिमाण वा संख्यामा पोखरीमा भुरा राखेको हो, सोधी जात अनुसार परिमाण लेख्नु पर्दछ ।

भुराको प्रति एकाई मूल्य (महल ८)

यस महलमा पोखरीमा राखिएको भुराको जात र किसिम अनुसार प्रति एकाई मूल्य लेख्नु पर्दछ । जस्तै एकाई लिटर - १ भएमा प्रति लिटर भुराको मूल्य र एकाई गोटा - २ भएमा प्रति गोटा भुराको मूल्य यस महलमा लेख्नु पर्दछ ।

भुराको जम्मा मूल्य (महल ९)

यस महलमा पोखरीमा राखेको माछाको भुराको जात अनुसारको जम्मा मूल्य लेख्नु पर्दछ । जुन महल ७ मा उल्लेखित भुराको परिमाणलाई महल ८ को प्रति एकाई मूल्यले गुणन गरी लेख्नु पर्दछ ।

भुराको प्याकिङ्ग/ढुवानी भाडा (महल १०)

यस महलमा माछापालक कृषकले भुरा पाइने स्थान (मत्स्य विकास केन्द्र/ट्याचरी वा अन्य श्रोत) बाट भुरा खरीद गरेपछि ती भुराको प्याकिङ्ग तथा पोखरीसम्म ढुवानी गर्दा लागेको खर्च कृषकलाई सोधी लेख्नु पर्दछ ।

जम्मा मूल्य (महल ११)

यस महलको जम्मा मूल्यमा, भुरा खरीद गर्दा लागेको मूल्य र त्यसको प्याकिङ्ग तथा पोखरीसम्म ढुवानी गर्दा लागेको मूल्य एकमुष्ट जोडी लेख्नु पर्दछ । महल ९ र महल १० को जोड नै जम्मा मूल्य हुन्छ ।

४.२ अन्य चालु खर्च

प्रश्नावलीको ४.१ मा चालु खर्च अन्तरगत भुरामा लागेको खर्च सम्बन्धी विवरण संकलन गरिन्छ भने ४.२ मा चालु खर्च अन्तरगत पर्ने अन्य वस्तुहरुमा भएको खर्च सम्बन्धी विवरण संकलन गरिन्छ ।

क्रमसंख्या (महल १)

यस महलमा दिईएका संख्या सिलसिलेवार क्रम संख्या मात्र हुन जसले प्रश्नावली भर्ने र डाटा इन्ट्री गर्ने कार्यमा मद्दत गर्नेछ ।

खर्च सम्बन्धी विवरण (महल २)

यस महलमा पोखरीमा माछापालन गर्दा चालु खर्च अन्तरगत पर्ने सम्पूर्ण वस्तुहरु (चुन, स्थानीय र रासायनिक मल, औषधि, पानीको महशुल इन्धन सहित, दाना, इन्धन आदि) तथा कर र ठेक्का रकम तथा ऋणमा लाग्ने व्याज आदिको विवरण लिनका लागि क्रमैसँग लेखिएको छ । यी वस्तुहरुमा लागेको खर्चको विवरण क्रमैसँग सम्बन्धित महलहरुमा लेख्दै जानु पर्दछ ।

चुन

माछा पोखरीमा भुरा राख्ने तयारी देखि भुरा राखी उत्पादन लिँदा सम्ममा पोखरीमा राखिएको सम्पूर्ण चुनको एकमुष्ट विवरण लिनु पर्दछ ।

प्राङ्गारिक (स्थानिय) मल

माछा पोखरीमा पशुपंछीको मल वा कम्पोष्टमल तथा हरियोमलको घाँसपात आदि पनि मलको रुपमा प्रयोग गरिन्छ । प्रयोग गरिएको यस्तो मलको लागि भएको खर्च यस अन्तरगत लेख्नु पर्दछ ।

रासायनिक मल

पोखरीमा माछापालन गर्दा प्राकृतिक आहार पोखरीमा उत्पादन गर्नका लागि स्थानिय मल बाहेक रासायनिक मल पनि पोखरीमा राख्नु पर्ने हुन्छ । सामान्यतया डि.ए.पी., युरिया, सल्फेट, फस्फेट र जिङ्क जस्ता रासायनिक मल पोखरीमा प्रयोग गरेको पाइन्छ । यी रासायनिक मलको विवरण अलग-अलग लिनु पर्दछ ।

औषधी

माछापालन गर्दा पोखरीमा अनावश्यक घाँसपात, जङ्गली माछा आदि तथा रोग नियन्त्रण गर्नका लागि विभिन्न किसिमका औषधि पनि प्रयोग हुने गरेको हुन्छ । सामान्यतया पोखरीमा अक्सिजन उपलब्धता सहज गर्न एमोनियाको मात्रा कम गर्नको लागि टक्सीमार, मालाथिन र सिपेक जस्ता औषधि पोखरीमा प्रयोग गरेको पाइन्छ र यिनको विवरण पनि अलग-अलग लिनु पर्दछ । यी बाहेक पनि आवश्यकता अनुसार अन्य औषधि पनि प्रयोग गरेको भएमा अन्य औषधी अन्तरगत जस्तै हर्बल, जुम्मा मार्ने औषधी (साईपरमेथिन) आदिको विवरण लिनु पर्दछ ।

पानीको महशुल इन्धन सहित

पोखरीमा माछाको भुरा राख्नु अघि र राखिसकेपछि वेला-वखतमा पानीको सतह कायम राख्नका लागि पानी भर्ने गरिएको हुन्छ । यसरी पोखरीमा पानी भर्दा लागेको खर्च (इन्धन सहित) को विवरण यस अन्तरगत लिनु पर्छ । यहाँ इन्धन भन्नाले पानी तान्ने पम्प तथा पम्पिङ्ग सेटमा लाग्ने इन्धन तथा विद्युत महशुललाई बुझ्नु पर्दछ । कुलो वा नहरको पानी प्रयोग गरे वापत तिरेको पानी पोतलाई पनि यसै अन्तरगत लिनु पर्दछ ।

माछाको दाना

पोखरीमा पालिएका माछालाई तिनको जात र आकार हेरी प्रति दिन दाना दिनु पर्दछ । साधारणतया माछालाई दिइने दानामा भटमास, गहुँ र मकैको पिठो तथा चोकर, धानको ढुटो तथा ब्रान र तोरी वा बदामको पिना आदि भएता पनि आजभोली बजारमा पाईने तयारी दाना जस्तै प्यालेट दाना तथा फ्लोटिङ दाना पनि कृषकले प्रयोग गरेको पाईन्छ त्यसैले यी दानाहरुको विवरणहरु पनि अलग-अलग लिनु पर्दछ । यदि कृषकले यी बाहेक अन्य कुनै दाना पोखरीमा राख्ने गरेको भएमा अन्य दाना अन्तरगत (जस्तै वियर फ्याक्ट्री तथा मैदा मिलको **wastage** आदिको) नाम उल्लेख गरी विवरण लिनु पर्दछ ।

इन्धन

पोखरीमा पानी भर्नको लागि भएको इन्धन खर्च बाहेक अन्य प्रयोजनको लागि पनि इन्धन प्रयोग भएको हुन सक्छ। जस्तै: मालाथिन औषधिमा डिजेल मिसाई पोखरीमा प्रयोग गरिन्छ। यसरी मिसाईएको डिजलको खर्च सम्बन्धी विवरण तथा अन्य कार्यका लागि गरिएको इन्धन खर्च सम्बन्धी विवरण यस अन्तरगत लिनु पर्दछ।

जग्गा कर

यहाँ जग्गा कर भन्नाले मालपोत तिरेको रकम भन्ने बुझ्नु पर्दछ। कृषकले आफ्नो वा आफ्नो परिवारको स्वामित्वको जग्गामा माछापालन गरेको भए त्यो वापतको जग्गा कर यस अन्तरगत लिनु पर्दछ।

अन्य कर

यदि कृषकले जग्गा कर (मालपोत बाहेक) पनि अन्य कुनै कर/शुल्कहरु (नगरपालिका कर) तिर्ने गरेको भएमा अन्य कर/शुल्क अन्तरगत विवरण लिनु पर्दछ।

भाडा/ठेक्का रकम

यदि कृषकले अरुको स्वामित्वको पोखरी माछापालनको लागि भाडामा वा ठेक्कामा लिँदा सामान्यतया १ वर्ष भन्दा बढी अवधिका लागि निश्चित रकम तिर्ने गरी लिएको हुनसक्छ। यहाँ विवरण लिँदा भाडा वा ठेक्काको सम्पूर्ण अवधिका लागि तिर्ने रकम मध्ये वार्षिक रुपमा कति हुन आउँछ, सोही रकम मात्र यस अन्तरगत लिनु पर्दछ। सम्पूर्ण ठेक्का रकम यहाँ लिनु हुँदैन।

वार्षिक व्याज रकम

यहाँ कृषकले माछापालनको लागि पूँजीको अभावका कारण बैंक, संघसस्था वा व्यक्तिसँग ऋण लिई माछापालन गरेको भएमा उक्त ऋण वापत वार्षिक कति व्याज बुझाउनु पर्दछ, सो व्याज रकम यस अन्तरगत लिनु पर्दछ।

एकाई (महल ३)

यस महलमा पोखरीमा भएका खर्चका विवरण (महल २) मा दिइएका वस्तुहरुको परिमाणको नापको एकाईको कोड लेख्नु पर्दछ। एकाईको कोड निम्न प्रकार छन् :

क्वीन्टल	-	१
के.जी.	-	२
लिट्र	-	३
मिलिलिट्र	-	४

प्रयोग भएको परिमाण (महल ४)

यस महलमा माछापालन गरिएको पोखरीमा सन्दर्भ समयभित्र पोखरीमा भुरा राख्ने तयारी देखि पोखरीबाट माछा झिक्ने समयसम्म पोखरीमा राखिएका वस्तुहरु: चुन, मलखाद, औषधि, दाना आदिको जम्मा परिमाण उल्लेख गर्नु पर्दछ। सामान्यतया कृषकहरुले वस्तुहरुको परिमाण स्थानिय एकाईमा भन्ने गर्दछन् जसलाई वस्तु अनुसार क्वीन्टल, के.जी., लिटर र मिलिलिट्रमा रुपान्तर गरी लेख्नु पर्दछ।

उदाहरण: कृषकले स्थानीय मलको परिमाण ट्राली र गाडा संख्यामा बताउने गरेको पाइन्छ जसलाई क्वीन्टल वा के.जी. मा रुपान्तरण गरी लेख्नु पर्दछ। सामान्यतया विवरण लिँदा चुन, स्थानिय मल, रासायनिक मल तथा माछाको दानाको परिमाण क्वीन्टल वा के.जी.मा लिनु पर्दछ भने इन्धन तथा औषधीको परिमाण लिटर वा मिलिलिट्रमा उल्लेख गर्नु पर्दछ।

प्रति एकाई मूल्य (महल ५)

यस महलमा महल २ का वस्तुहरु जुन पोखरीमा राखिएका हुन्छन् तिनको प्रति एकाई मूल्य लेख्नु पर्दछ ।

जम्मा मूल्य (महल ६)

यस महलमा महल २ का वस्तुहरु जुन पोखरीमा राखिएका हुन्छन् तिनको जम्मा मूल्य लेख्नु पर्दछ । यहाँ महल ४ को परिमाणलाई महल ५ को प्रति एकाई मूल्यले गुणन गरी जम्मा मूल्य लेख्नु पर्दछ ।

ढुवानी भाडा (महल ७)

यस महलमा वस्तुहरु खरीद गरेको स्थानबाट पोखरीसम्म वा स्टोर गर्ने स्थानसम्म उक्त वस्तु ढुवानी गर्दा लागेको खर्च कृषकलाई सोधी लेख्नु पर्दछ ।

जम्मा मूल्य (महल ८)

यस महलको जम्मा मूल्यमा वस्तुहरुको मूल्य (महल ६) र त्यसको ढुवानी भाडा (महल ७) लाई जोडी यस महलमा जम्मा मूल्य लेख्नु पर्दछ ।

कैफियत (महल ९)

यस महलमा प्रश्नावली भर्दा कुनै जानकारी वा कारण उल्लेख गरी स्पष्ट पार्नु पर्ने भएमा लेख्नु पर्दछ । जसले गर्दा प्रश्नावलीमा भरिएका आँकडाहरुको प्रशोधन कार्य गर्न सजिलो हुन्छ ।

खण्ड ५: आम्दानी सम्बन्धी विवरण

प्रश्नावलीको यस खण्डमा माछापालनबाट हुने आम्दानीलाई दुई भागमा विभाजन गरी संकलन गरिन्छ ।

५.१ माछा उत्पादन

यस खण्डमा सन्दर्भ समय भित्र माछा पोखरीबाट भिकिसकिएका र भिक्न बाकी माछाहरुको जात अनुसार परिमाण तथा मुल्य सम्बन्धी विवरण संकलन गरिन्छ ।

क्रम संख्या (महल १)

यस महलमा दिइएको क्रम संख्या सिलसिलेवार क्रम संख्या हो जसले प्रश्नावली भर्ने तथा डाटा इन्ट्र गर्ने कार्यमा मद्दत गर्नेछ ।

माछाको जात (महल २)

यस महलमा सामान्यतया पोखरीमा पालिने माछाका जातहरुको नाम दिइएको छ । त्यसैले माछाको उत्पादन सम्बन्धी विवरण लिँदा माछाको जात अनुसार अलग अलग विवरण लिनु पर्दछ । यदि लेखिएका जात बाहेक अन्य जातको माछा पालेको भएमा अन्यमा त्यसको नाम उल्लेख गरी विवरण लिनु पर्दछ ।

यहाँ विवरण लिँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुरा के छ भने ४.१ मा जुन जुन माछाका जातहरु को विवरण भरिएको छ सोही अनुसार तिनको उत्पादनको विवरण भर्नु पर्दछ ।

पोखरीमा राखेको भुरा संख्या (महल ३)

यस महलमा पोखरीमा राखेको माछाको भुराको जात अनुसारको संख्या लेख्नु पर्दछ । जुन ४.१ को महल ७ को विवरण संग मिल्नु पर्दछ ।

औषत मृत्युदर (महल ४)

यस महलमा पोखरीमा राखेको भुराहरुको जात अनुसार औषत मृत्युदर प्रतिशतमा अलग अलग सोधी लेख्नु पर्दछ ।

माछा भिकेको पटक (महल ५)

यस महलमा उत्पादन लिनको लागि पोखरीवाट सन्दर्भ वर्षमा माछा भिकेको पटक माछाको जात अनुसार कृषकलाई सोधी लेख्नुपर्दछ । सामान्यतया पोखरीवाट एक सिजनमा ३ पटक सम्म माछा भिकने गरेको पाइन्छ ।

भिकेको परिमाण (महल ६)

यस महलमा उत्पादन लिनको लागि सन्दर्भ वर्षमा पोखरीवाट महल ५ मा उल्लेखित पटकमा माछाको जात अनुसार के कति माछा निकालिएको हो, त्यो परिमाण कृषकलाई सोधि किलोग्राममा लेख्नु पर्दछ ।

पोखरीवाट भिक्न बाँकी (महल ७)

सन्दर्भ समय भित्र पोखरीवाट माछा भिक्न बाँकी थियो वा थिएन सोधी भिक्न बाँकी रहेछ भने भिक्न बाँकी रहेको माछाको परिमाण किलोग्राममा यस महलमा लेख्नु पर्दछ ।

जम्मा उत्पादन (महल ८)

यस महलमा सन्दर्भ समय सम्म पोखरीवाट निकालिएको माछाको परिमाण र निकाल्न बाँकी अनुमानित उत्पादन परिमाण जोडी माछाको जात अनुसारको परिमाण अलग अलग लेख्नु पर्दछ । महल ६ र ७ को जोड नै जम्मा उत्पादन हुने हुँदा यी महलहरुको जोडलाई महल ८ मा लेख्नु पर्छ ।

औषत मूल्य प्रति किलो ग्राम (महल ९)

यस महलमा माछापालक कृषकले पोखरीवाट माछा निकाली सोही स्थानमा विक्रि गर्दा प्रति किलोग्राम कति मूल्य प्राप्त गर्दछ, सो मूल्य लेख्नु पर्दछ । यदि कृषकले आफ्नो उत्पादन अन्य स्थानमा लगी विक्रि गरेको भए त्यस स्थान सम्म पुर्‍याउन लाग्ने भाडा विक्रीमूल्यवाट घटाई प्रति के.जी. मूल्य कायम गर्नु पर्दछ । यदि कृषकले माछा पटक पटक विक्री गरेको र मूल्य अलग अलग भएमा औषत मूल्य निकाली लेख्नु पर्दछ ।

जम्मा मूल्य (महल १०)

यस महलमा माछापालक कृषकले माछा विक्रिवाट प्राप्त गर्ने जम्मा मूल्य लेख्नु पर्दछ । जम्मा उत्पादन (महल ८) लाई प्रति के.जी. मूल्य (महल ९) ले गुणन गरी जम्मा मूल्य प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

कैफियत (महल ११)

यस महलमा प्रश्नावली भर्दा कुनै जानकारी वा कारण उल्लेख गरी स्पष्ट पार्नु पर्ने भएमा लेख्नु पर्दछ । जसले गर्दा प्रश्नावलीमा भरिएका आँकडाहरुको प्रशोधन कार्य गर्न सजिलो हुन्छ ।

५.२ अन्य आमदानी

यस अर्न्तगत माछापालक कृषकले माछा उत्पादन बाहेक माछापालन कार्यका लागि आफूसंग भएको श्रोत र साधनको भाडावाट पनि आमदानी गर्दछ भने त्यस्तो आमदानीको विवरण यहाँ संकलन गरिन्छ ।

क्रम सख्या (महल नं. १)

यस महलमा दिइएका संख्या सिलसिलेवार क्रमसंख्या मात्र हुन जसले प्रश्नावली भर्ने तथा डाटा इन्ट्री गर्ने कार्यमा मद्दत गर्नेछ ।

आमदानी श्रोत (महल २)

यस महलमा अन्य आमदानीका श्रोतहरु जस्तै पानी तान्ने मेसिन/पम्पिङसेट भाडा तथा माछा मार्ने जाली भाडा तथा अन्य उल्लेख गरिएको छ । यदि आमदानीको श्रोत १, २ बाहेक अन्य भएमा नाम उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

आम्दानी (महल ३)

यस महलमा महल २ मा उल्लेखित आम्दानीका श्रोतवाट सन्दर्भ समयभित्र भएको कूल आम्दानी एकमुष्ट श्रोत अनुसार लेख्नु पर्दछ ।

कैफियत (महल ४)

यस महलमा प्रश्नावली भर्दा कुनै जानकारी वा कारण उल्लेख वा स्पष्ट पार्नु पर्ने भएमा लेख्नु पर्दछ । जसले गर्दा प्रश्नावलीमा भरिएका आँकडाहरुको प्रशोधन कार्य गर्न सजिलो हुन्छ ।

खण्ड ६: पूँजीगत खर्च

प्रश्नावलीको यस खण्डमा पोखरीमा माछापालन गर्नका लागि नभई नहुने पोखरीको निर्माण तथा आवश्यक मूल्यवान तथा टिकाउ खालका मेशिन तथा औजार आदि र माछा मार्ने जाल आदिमा भएको खर्च सम्बन्धी विवरणहरु संकलन गरिन्छ जुन पूँजी निर्माण अन्तरगत पर्दछन् । अतः पोखरीमा माछापालन गर्दा गरिने लगानी तथा खर्च जुन पूँजी निर्माण अन्तरगत पर्दछ ती खर्चहरुको विवरण यस खण्डमा लिनु पर्दछ ।

यस खण्डमा विवरण संकलन गर्दा सन्दर्भ समयलाई ध्यानमा राखी विवरण संकलन गर्नु पर्दछ । यस खण्डमा सन्दर्भ समयभित्र गरिएको पोखरी निर्माण खर्च, मेशिन तथा औजार खरीद, जाल र अन्य त्यस्तै पूँजी निर्माण अन्तरगतका सामग्रीमा (एक वर्ष वा सो भन्दा बढी टिक्ने खालका सामग्रीमा) गरिएको खर्च/लगानीको मात्र विवरण लिनु पर्दछ अर्थात सन्दर्भ समय भन्दा अधिको पोखरी निर्माण तथा खरीद गरिएको मेशिन तथा औजारहरुको खर्चको विवरण यहाँ लिनु हुँदैन ।

क्रमसंख्या (महल १)

यस महलमा दिइएका संख्या सिलसिलेवार क्रम संख्या मात्र हुन जसले प्रश्नावली भर्ने र डाटा इन्ट्री गर्ने कार्यमा मद्दत गर्छ ।

पूँजीगत खर्चको विवरण (महल २)

यस महलमा माछापालन कार्यका लागि पूँजी निर्माणका रुपमा गरिने खर्चहरु क्रमैसँग दिइएको छ र तिनको विवरण सम्बन्धित महलहरुमा सोधि लेख्नु पर्छ । कृषककोमा यहाँ दिइएका वाहेक अन्य सामग्री छन् भने अन्यमा नाम उल्लेख गरी विवरण लिनु पर्छ ।

प्रयोग भएको जम्मा संख्या (महल ३)

यस महलमा माछापालन कार्यका लागि कृषकले सन्दर्भ समयभित्र नयाँ पोखरी निर्माण तथा विस्तार, बार बन्धनमा भएको खर्च, तौलने सामग्री र बिजुलीका टिकाउ उपकरणमा भएको खर्चको संख्या महल ३ मा नलेखी मूल्य एकै पटक महल ४ मा उल्लेख गर्नु पर्दछ तर वोरिङ्ग, पम्पिङ्गसेट तथा जालको संख्या महल ३ मा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

मूल्य (महल ४)

यस महलमा माछापालन कार्यका लागि कृषकले सन्दर्भ समयभित्र निर्माण तथा खरीद गरेका वस्तु तथा सामान महल २ मा उल्लेखित निर्माण कार्य तथा वस्तुहरुको स्थानमा जम्मा मूल्य लेख्नु पर्दछ ।

कैफियत (महल ५)

यस महलमा प्रश्नावली भर्दा कुनै जानकारी वा कारण उल्लेख वा स्पष्ट पार्नु पर्ने भएमा लेख्नु पर्दछ । जसले गर्दा प्रश्नावलीमा भरिएका आँकडाहरुको प्रशोधन कार्य गर्न सजिलो हुन्छ ।

खण्ड ७: एकीकृत खर्च तथा उत्पादन सम्बन्धी विवरण

प्रश्नावलीको यस खण्डमा एकीकृतरूपमा माछापालन गरिएको पोखरीको डिल वा वरिपरि माछापालनका अलावा एकीकृतरूपमा पशुपंक्षी/बाली आदि पालिएको वा लगाईएको हुनसक्छ। यदि उक्त कार्यमा खर्च तथा आम्दानी भएको रहेछ भने, सो विवरण संकलन गर्नुपर्दछ। यहाँ महल ३ देखि १२ सम्म विभिन्न खर्चको विवरण महल १३ मा जम्मा खर्च र महल १४, १५ र १६ मा उत्पादन सम्बन्धी विवरण संकलन गरिन्छ।

क्रमसंख्या (महल १)

यस महलमा दिईएका संख्या सिलसिलेवार क्रम संख्या हो जसले प्रश्नावली भर्ने र डाटा इन्ट्री गर्ने कार्यमा मद्दत गर्दछ।

पशुपन्छी/बाली (महल २)

यस महलमा माछासँग एकीकृतरूपमा पालिने मुख्य पशुपंक्षी (बंगुर र हाँस) र बाली (केरा तथा तरकारी) को नाम दिइएको छ सो को विवरण लिनु पर्दछ। यि तोकिएका बाहेक अन्य केही पशुपंक्षी/बाली भएमा त्यसको विवरण अन्यमा नाम खुलाई विवरण लिनु पर्दछ।

विउ विजन परिमाण संख्या/के.जी. (महल ३ र ४)

यी महलहरूमा एकीकृतरूपमा पालिएका पशुपंक्षी तथा बालीको विउ विजन परिमाणको विवरण संकलन गरिन्छ। यहाँ विवरण लिंदा बंगुर, हाँस र केराको वीउ विजनको विवरण संख्यामा लिइन्छ भने तरकारीको विउविजनको विवरण संख्या र के.जी दुवैमा आउन सक्छ।

मूल्य (महल ५)

यस महलमा महल ३ मा उल्लेखित विउविजन संख्या वा महल ४ मा उल्लेखित परिमाण वा दुबैलाई खरीद गर्दा लागेको वार्षिक मूल्य उल्लेख गर्नु पर्दछ।

दाना परिमाण (महल ६)

यस महलमा एकीकृतरूपमा पालिएका पशुपंक्षीलाई खुवाउन लागेको सबै प्रकारका दानाको वार्षिक परिमाण एकमुष्ट के.जी.मा पशुपंक्षी अनुसार छुट्टाछुट्टै उल्लेख गर्नु पर्दछ।

मूल्य (महल ७)

यस महलमा महल ६ मा उल्लेखित दानाको वार्षिक परिमाणलाई कति मूल्य पर्दछ सो मूल्य लेख्नु पर्दछ। यस महलमा सबै प्रकारका दानाको परिमाण एकमुष्ट लेखिए भैं मूल्य पनि एकमुष्ट लेख्नु पर्दछ।

रासायनिक मल परिमाण (महल ८)

यस महलमा एकीकृतरूपमा गरिएको फलफूल तथा तरकारी बालीलाई प्रयोग गरिएका सबै प्रकारका रासायनिक मलको परिमाण एकमुष्ट बाली अनुसार उल्लेख गर्नु पर्दछ।

मूल्य (महल ९)

यस महलमा महल ८ मा उल्लेखित रासायनिक मलको परिमाणको एकमुष्ट मूल्य लेख्नु पर्दछ।

औषधि (महल १०)

यस महलमा एकीकृतरूपमा पालिएका पशुपंक्षी तथा बालीलाई रोगबाट बचाउन वा रोग लागेर गरिएको औषधी उपचारमा लागेको खर्च छुट्टाछुट्टै पशुपंक्षी र बाली अनुसार उल्लेख गर्नु पर्दछ।

कामदार खर्च (महल ११)

यस महलमा एकीकृतरूपमा पशुपंक्षी पालन तथा बाली लगाउँदा माछाको अलावा ती पशुपंक्षी तथा बालीका लागि एक पटक वा पटक-पटक गरी के कति कामदार खर्च लाग्यो सो खर्च एकमुष्ट लेख्नु पर्दछ।

अन्य खर्च (महल १२)

यस महलमा बीउ विजन, दाना, रासायनिक मल, औषधि र कामदार खर्च बाहेक अन्य कुनै खर्च गरिएको भएमा कृषकलाई सोधी लेख्नु पर्दछ ।

जम्मा खर्च (महल १३)

यस महलमा एकीकृतरूपमा पालिएको पशुपंक्षी तथा बाली उत्पादनमा लागेको जम्मा खर्च लेख्नु पर्दछ । जुन महल ५, महल ७, महल ९, महल १०, महल ११ र महल १२ लाई जोड्दा प्राप्त हुन आउँछ ।

उत्पादन परिमाण संख्या/के.जी. (महल १४ र १५)

यी महलहरूमा एकीकृतरूपमा गरिएको पशुपंक्षी पालन तथा लगाइएको बालीको उत्पादन परिमाण उल्लेख गर्नु पर्दछ । यहाँ उत्पादन परिमाण उल्लेख गर्दा दुवै महलमा उल्लेख गर्न आवश्यक हुँदैन किनकि संख्यामा प्राप्त उत्पादन परिमाण महल १४ मा उल्लेख हुन्छ भने के.जी.मा प्राप्त परिमाण महल १५ मा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

जम्मा मूल्य (महल १६)

यस महलमा एकीकृतरूपमा गरिएको पशुपंक्षी पालन तथा लगाइएको बालीको महल १४ वा १५ मा उल्लेखित परिमाण सोही स्थानमा विक्री गर्दा कृषकलाई प्राप्त हुने मूल्य उल्लेख गर्नु पर्दछ । यदि कृषकले आफ्नो उत्पादन अन्य स्थानमा लगी विक्री गरेको भए त्यस स्थानसम्म पुर्‍याउन लाग्ने खर्च विक्री मूल्यबाट घटाई मूल्य कायम गर्नु पर्दछ ।

खण्ड ८: ऋण तथा बिमा

माछापालक कृषकले माछापालन तथा विभिन्न प्रयोजनको लागि ऋण लिएका हुन सक्छन् जस्तै: विषादी, मल खरिद, पोखरी निर्माण, थप पोखरी निर्माण आदिका लागि र माछामा हुने जोखिमबाट किसानलाई राहत दिनका लागि नेपाल सरकारले बिमाको लागि निश्चित रकम प्रोत्साहनको रूपमा प्रिमियममा सहूलियत दिने गरेको हुन सक्छ । यस खण्डमा सोधिएको प्रश्नहरूले कृषकले उक्त सुबिधा कति लिने गरेका छन् छैनन् भन्ने सुचना प्राप्त गर्न सहयोग पुर्‍याउछ ।

प्रश्न नं. ८.१: माछापालन कार्यको लागी ऋण लिनुभएको छ?

माछापालक कृषकले माछापालन कार्यको लागि ऋण लिएको भए कोड “१” मा गोलो घेरा लगाई प्रश्न नं. ८.२ सोध्दै जानु पर्दछ । ऋण नलिएको भए “२” कोडमा घेरा लगाई फड्केर प्रश्न नं. ८.४ सोध्ने । गणनाको दिनमा लिएको ऋण तिर्न बाँकी भए ऋण लिएको मान्नु पर्छ भने गणनाको दिन अगावै ऋण तिरी सकेको रहे छ भने ऋण नलिएको मान्नु पर्छ ।

प्रश्न नं. ८.२: माछापालन कार्यको लागी ऋण मुख्यतः कहाँ बाट लिनुभएको हो ?

माछापालन कार्यको लागि ऋण कहाँबाट लिएको हो उपयुक्त कोडमा गोलो घेरा लगाउनुपर्दछ । सहकारी संस्थाबाट लिएको भए “१” मा कृषि विकास बैंक भए “२” मा अन्य वित्तीय संस्था/कमर्सियल बैंक/विकास बैंक भए “३” मा र अन्य कुनै स्रोत भए कोड “४” मा गोलो घेरा लगाउनु पर्दछ । अन्य अन्तरगत साहु महाजन तथा पैसा लगानी गर्ने व्यक्तिहरु पर्दछन् ।

एक भन्दा बढी स्रोतबाट ऋण लिएर तिर्न बाँकि रहेछ भने सबै भन्दा बढी रकम लिएको स्रोत खुलाउनु पर्दछ ।

प्रश्न नं. ८.३: तपाईंले उक्त ऋण कति प्रतिशत ब्याज दरमा लिनु भएको छ ?

यसमा माछापालनको लागि लिएको ऋण वार्षिक कति प्रतिशत ब्याज तिर्ने गरी लिएको हो, सो सोधी कोष्ठ भित्र ब्याजको दर उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

प्रश्न नं. ८.४: माछापालन कार्यको लागी ऋण/थप ऋण आवश्यकता छ ?

माछापालन कार्यको लागि ऋणको आवश्यकता छ छैन सोधी उपयुक्त कोडमा गोलो घेरा लगाउनु पर्दछ । यो प्रश्नमा ऋण नलिएकालाई ऋणको र लिएकालाई थप ऋणको आवश्यकता छ छैन सोध्नु पर्दछ । यदि यस्तो ऋण वा थप ऋणको

आवश्यकता छ भन्ने उत्तर आएमा कोड “१” मा गोलो घेरा लगाई प्रश्न नं. ८.५ सोध्ने र छैन भन्ने उत्तर आएमा फड्केर प्रश्न नं. ८.६ सोध्ने ।

प्रश्न नं. ८.५: माछापालन कार्यको लागि ऋण/थप ऋण कुन प्रयोजनको लागि आवश्यकता छ ?

माछापालक कृषकलाई ऋण/थप ऋण आवश्यकता भएमा के का लागि हो सोधी सम्बन्धित कोडमा गोलो घेरा लगाउनुपर्दछ ।

प्रश्न नं. ८.६: तपाईंले पोखरीमा रहेका माछाको बिमा गराउनु भएको छ ?

माछापालन कार्यको लागि यदि बिमा गराउनु भएको छ भने कोड “१” मा गोलो घेरा लगाई प्रश्न नं. ८.७ सोध्ने र बिमा नगराएको भए कोड “२” मा गोलो घेरा लगाई फड्केर ८.८ प्रश्न नं. सोध्ने ।

प्रश्न नं. ८.७: माछापालन कार्यको लागि कति रकमको बिमा गराउनु भएको छ ?

माछापालन कार्यको लागि बिमा गरेको भए कति रकम बराबरको बिमा गराउनु भएको छ सोधी जम्मा दाबी गर्न पाउने रकम लेख्नु पर्दछ ।

माछापालक कृषकले भोगेका मुख्य तीन समस्याहरु:

प्रश्नावलीको यस खण्डमा माछापालक कृषकले भोगेका समस्याहरुको पहिचान गर्नका लागि माछापालनमा आई पर्ने मुख्य मुख्य ८ वटा सम्भाव्य समस्याहरु दिइएका छन् ।

यस खण्डमा दिइएका समस्याहरु मध्ये सम्बन्धित कृषकलाई कुन कुन मुख्य तीन समस्या छन् सोधी सम्बन्धित समस्याहरु मध्ये मुख्य समस्यालाई १ त्यस पछि क्रमशः २ र ३ लेख्दै जानु पर्छ ।

